

Jak być wychowawcą w klasie, w której są uczniowie z doświadczeniem migracji

Magdalena Tędziągolska

Nauczycielko, Nauczycielu,

poznaj wskazówki, które pomogą Ci pełnić rolę wychowawcy klasy, w której są uczennice i uczniowie z doświadczeniem migracji. Dzięki tym propozycjom wzmocnisz poczucie bezpieczeństwa młodych osób, będziesz budować ich poczucie przynależności do klasowej wspólnoty i pomożesz im rozwijać swoje umiejętności.

Wskazówki opracowaliśmy na podstawie polskich i międzynarodowych badań oraz naszego modelu integracji edukacyjnej. Piszemy o uczniach z Ukrainy, możesz jednak zastosować nasze porady również wtedy, gdy w Twojej klasie są osoby innych narodowości.

Zadbaj, by wszyscy uczniowie czuli się w klasie bezpiecznie i stabilnie

- Zaproś wszystkich uczniów do rozmowy. Zapytaj, co sprawi, że będą się dobrze czuli w klasie. Zadbaj, by każdy miał przestrzeń do wypowiedzi. Jeśli uczniowie ukraińscy słabo mówią po polsku, korzystajcie z narzędzi do tłumaczenia (np. komunikatorów do tłumaczenia w czasie rzeczywistym). Być może część informacji warto zebrać anonimowo, by zwiększyć komfort młodych osób (np. poprzez zapisanie ważnych zasad na kartkach, zanim omówicie je na forum). Stwórzcie wspólnie listę zasad w obu językach. Podpiszcie się pod nią na znak akceptacji. Odwołujcie się do niej w trudnych sytuacjach.
- Zapoznaj osoby pochodzące z Ukrainy z topografią szkoły, miejscami, w których mogą załatwiać swoje sprawy (np. pokój nauczycielski, sekretariat), prawami i obowiązkami ucznia oraz zwyczajami, które obowiązują w Waszej szkole. Włącz w ten proces polskich uczniów.
- Rozmawiaj z polskimi uczniami o emocjach, które im towarzyszą w związku z aktualnymi wydarzeniami społeczno-politycznymi i ich wpływem na najbliższą rzeczywistość. Mimo że od wybuchu wojny minęło dużo czasu, trudne emocje wciąż mogą być obecne (np. lęki przed eskalacją konfliktu czy niechęć do osób narodowości ukraińskiej). Jeśli czujesz potrzebę – skonsultuj się ze szkolnym psychologiem.
- Regularnie diagnozuj potrzeby uczniów z Ukrainy i ich rodziców (np. podsumowuj semestr czy miesiąc – sprawdzaj z czego są zadowoleni, co im pozwalało czuć się komfortowo, co było trudne i czego potrzebują na kolejne miesiące). Jeśli możesz, korzystaj ze wsparcia asystenta wielokulturowego, żeby lepiej zrozumieć ich potrzeby.
- Bądź w kontakcie z rodzicami uczniów z Ukrainy. Ustalcie dogodną dla nich formę kontaktu (np. komunikator Telegram). Rozmawiaj z nimi o ich dzieciach, potrzebach i obawach – jeśli poznasz sytuację swoich uczniów, lepiej zrozumiesz, jak możesz ich skutecznie wspierać.
- Zorganizuj spotkanie rodziców i uczniów z psychologiem (szkolnym, z poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innym, z którym współpracuje szkoła – najlepiej, jeśli będzie to osoba ze znajomością języka ukraińskiego), który przybliży swoją pracę: podejmowane tematy, stosowane metody i możliwe rezultaty. Dzięki temu możesz zmniejszyć obawy przed skorzystaniem z profesjonalnego wsparcia. Przekaż rodzicom i uczniom jasne wskazówki, gdzie mogą szukać pomocy. Zdobądź i przekaz informacje o miejscach w okolicy, w których rodziny z Ukrainy mogą skorzystać ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.

- Jeśli chcesz zaprosić uczniów z Ukrainy do przedstawienia się lub innej wypowiedzi na forum klasy (np. o ich rodzinnym mieście), upewnij się, że będą się czuli komfortowo, występując publicznie. Zaproponuj wybór tematu prezentacji. W ten sposób pozwolisz im uniknąć sytuacji, które rodzą trudne skojarzenia.
- Pamiętaj o ważnych dla uczniów z Ukrainy datach (np. stwórz kalendarz świąt).
- Jeśli będą nieobecni w szkole – daj im znać, że rozumiesz, i zadbaj, by wiedzieli, z jakim materiałem powinni się zapoznać po powrocie.
- Jeśli obserwujesz, że któryś z uczniów jest apatyczny, ma długotrwale obniżony nastrój, widzisz reakcje lękowe i silne reakcje na stres, poproś o pomoc psychologa lub pedagoga szkolnego.

Trudne emocje potrafią blokować uczenie się. Uczniowie i uczennice mogą je przeżywać np. na skutek wymuszonej migracji czy szoku kulturowego.

Więcej na ten temat w:

- *Specyfika pracy z uczniami z doświadczeniem wymuszonej migracji w zakresie ich potrzeb emocjonalnych (w tym teoria szoku kulturowego)*
- *Różnorodność kulturowa, relacje międzykulturowe, praktyki dyskryminacyjne i ich wpływ na proces uczenia się i integrację klasy (w tym budowanie wrażliwości interkulturowej)*

¹ Integracja edukacyjna to ciągły proces, który pozwala szkole wspierać sukces edukacyjny wszystkich osób niezależnie od ich narodowości i zróżnicowanych potrzeb. Jest możliwa, jeśli odpowiemy na trzy rodzaje potrzeb uczniów (polskich i ukraińskich): w pierwszej kolejności potrzeby emocjonalne, w drugiej potrzeby społeczne, a na koniec – w zakresie uczenia się. Więcej informacji o integracji edukacyjnej znajdziesz na [stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej](#).

Podejmuj działania na rzecz integracji klasy

- Zadbaj o powitanie nowych uczniów z Ukrainy w klasie, zapoznanie ich z innymi osobami i zasadami klasy. Uczyń z tego klasowy zwyczaj.
- Twórz przestrzeń do międzynarodowych kontaktów w czasie lekcji wychowawczych: rozmowy w parach i grupach mieszanych, wspólne projekty. Uczniowie łatwiej nawiążą relacje.
- Zachęcaj uczniów z Ukrainy, by dzielili się wiedzą o ich kraju. Mogą opowiadać o jego kulturze, historii, geografii, a także słynnych Ukraińcach i Ukrainkach czy życiu codziennym. Daj uczniom swobodę wyboru treści i środków wyrazu oraz przestrzeń na zadawanie pytań i rozmowę o różnicach i podobieństwach kulturowych.
- Organizuj dla swojej klasy aktywności pozalekcyjne, które pozwolą uczniom lepiej się poznać i nawiązać relacje, np. wspólne wyjścia do kina, muzeum, wycieczki, rozgrywki sportowe. Nie staraj się na siłę integrować młodych ludzi – daj im swobodę decydowania, z kim mają ochotę siedzieć w ławce, spędzać przerwy czy uczyć się. Obserwuj, z kim uczniowie lubią przebywać. Proponuj, nie nakazuj.
- Twórz okazje do zapoznawania uczniów z Ukrainy z polską kulturą. Ważne, by treść i forma uwzględniały wiek odbiorców. Ciekawe może być dla nich na przykład poznanie inicjatyw dla młodzieży. Zbierz pomysły od polskich uczniów.
- Jeśli masz możliwość, współpracuj z asystentem kulturowym (np. ustal z nim, jak najlepiej możesz wspierać uczniów z Ukrainy, zapytaj o propozycje metod pracy).
- Przygotuj (wraz z uczniami) polsko-ukraiński słowniczek kluczowych pojęć (może w tym pomóc asystent międzykulturowy lub inna osoba znająca język ukraiński lub rosyjski).
- Reaguj na bieżąco na sytuacje trudne między uczniami polskimi i ukraińskimi. Pamiętaj, że spór czy konflikt mogą negatywnie wpływać na uczenie się.
- Kiedy rodzina ucznia planuje powrót do Ukrainy lub dalszą migrację, rozmawiaj z młodymi osobami o rozstaniach z kolegami i koleżankami z klasy. Jeśli data wyjazdu jest znana wcześniej, przygotujcie wspólnie klasowe pożegnanie.

Konflikty utrudniają młodym ludziom funkcjonowanie w szkole, np. swobodne zgłaszanie się do odpowiedzi. Dlatego warto pomóc uczniom w radzeniu sobie z nimi. Pamiętaj, że powodem antagonizmów lub konfliktów w klasie mogą być kwestie narodowościowe lub różnice kulturowe. Weź to pod uwagę, gdy będziesz reagować.

Więcej na ten temat w:

- *Zarządzanie (niedostrzeganą) różnorodnością kulturową*
- *Jak rozpoznać konflikt na tle narodowościowym i jak go rozwiązywać w klasie*

Zadbaj, by uczniowie mieli możliwość zdobywania wiedzy i kompetencji

- Rozmawiaj z uczniami cudzoziemskimi o ich zainteresowaniach. Podsuwaj możliwości ich rozwijania, pomagaj przy pierwszym kontakcie (np. kółka szkolne, zajęcia w lokalnym domu kultury, projekty realizowane przez NGO).
- Zapraszaj uczniów z Ukrainy do uczestnictwa w zajęciach dodatkowych, projektach i akcjach organizowanych w szkole (np. kółka zainteresowań, wolontariat).
- Rozmawiaj z nauczycielami przedmiotowymi o procesie uczenia się uczniów z Ukrainy. Jeśli pedagodzy zgłaszają trudności w pracy z uczniem, wspólnie poszukajcie przyczyny (np. brak wiedzy, brak zrozumienia poleceń). W razie potrzeby zainicjuj kontakt z rodzicami lub wspólną rozmowę z uczniem.
- Pokazuj nauczycielom przedmiotowym wartość informacji zwrotnej dla uczniów z Ukrainy.

Uczniowie, którzy sprawnie komunikują się z rówieśnikami w czasie przerw, na lekcjach mogą nadal mieć trudność z językiem edukacji (zrozumieniem poleceń, prezentacją swojej wiedzy).

Więcej na ten temat w:

- *Język komunikacji a język edukacji oraz specyfika uczenia języka edukacji*
- *Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla ukraińskich uczniów w szkołach*

Tekst powstał w partnerstwie z Norwegian Refugee Council.